

Giải thích Toán học về xấp xỉ hàm phi tuyến bằng Activation function trong Machine learning

LÊ VIỆT ĐỨC

November 2025

1 Định lý Xấp xỉ Toàn cầu (Dạng tổng quát)

Phương trình toán học cơ bản của một mạng nơ-ron 1 lớp ẩn (với N nơ-ron) xấp xỉ hàm $y(x)$ là:

$$y(x) = \sum_{i=1}^N c_i \cdot \sigma(a_i x + b_i) + d \quad (1)$$

Trong đó:

- x là đầu vào (input).
- $y(x)$ là hàm xấp xỉ (output).
- σ là hàm kích hoạt phi tuyến (ví dụ: ReLU, tanh).
- a_i, b_i là trọng số và bias của nơ-ron ẩn thứ i .
- c_i, d là trọng số và bias của lớp output.

Quá trình training là quá trình tìm các giá trị a_i, b_i, c_i, d tối ưu.

2 Ví dụ 1: Dùng ReLU (Tuyến tính từng khúc)

Mục tiêu là cộng các "khúc gãy" (hình chữ L) để tạo ra một hình phức tạp hơn.

2.1 Định nghĩa hàm ReLU

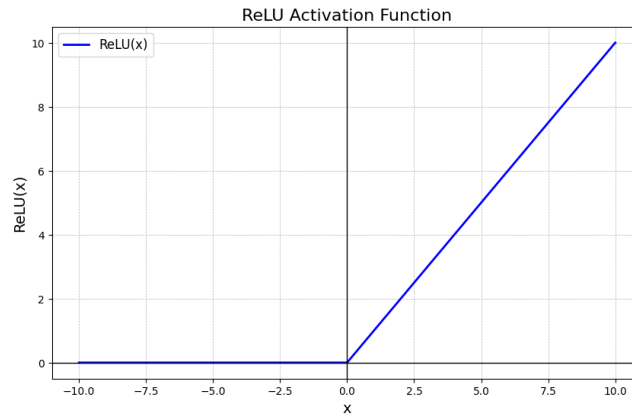
Hàm kích hoạt ReLU (Rectified Linear Unit) được định nghĩa là:

$$\text{ReLU}(z) = \max(0, z) \quad (2)$$

Hay viết dưới dạng:

$$f(x) = \begin{cases} x & \text{if } x > 0 \\ 0 & \text{if } x \leq 0 \end{cases}$$

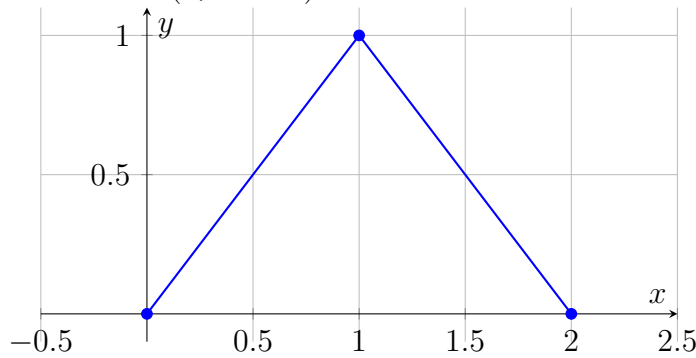
Với khoảng output: $[0, \infty)$

Hình 1: Minh họa đồ thị ReLU

2.2 Bài toán: Tạo "hình tam giác"

Chúng ta muốn tạo một hàm $y(x)$ bắt đầu từ 0, tăng tuyến tính lên 1 (tại $x = 1$), và giảm tuyến tính về 0 (tại $x = 2$).

Chúng ta dùng 3 nơ-ron ẩn với các tham số (giả sử đã học được) như sau:

$$\begin{aligned} f_1(x) &= \text{ReLU}(x) && \text{(Nơ-ron 1, với trọng số output } c_1 = 1) \\ f_2(x) &= \text{ReLU}(x - 1) && \text{(Nơ-ron 2, với trọng số output } c_2 = -2) \\ f_3(x) &= \text{ReLU}(x - 2) && \text{(Nơ-ron 3, với trọng số output } c_3 = 1) \end{aligned}$$

Hàm cuối cùng $y(x)$ là tổng của chúng (giả sử $d = 0$):

$$y(x) = 1 \cdot \text{ReLU}(x) - 2 \cdot \text{ReLU}(x - 1) + 1 \cdot \text{ReLU}(x - 2) \quad (3)$$

2.3 Phân tích từng bước (Từng khúc)

1. Khi $x < 0$ (ví dụ $x = -1$):

$$\begin{aligned} y(-1) &= 1 \cdot \max(0, -1) - 2 \cdot \max(0, -2) + 1 \cdot \max(0, -3) \\ &= 1 \cdot 0 - 2 \cdot 0 + 1 \cdot 0 \\ &= 0 \end{aligned}$$

2. Khi $0 \leq x < 1$ (ví dụ $x = 0.5$):

$$\begin{aligned} y(0.5) &= 1 \cdot \max(0, 0.5) - 2 \cdot \max(0, -0.5) + 1 \cdot \max(0, -1.5) \\ &= 1 \cdot (0.5) - 2 \cdot 0 + 1 \cdot 0 \\ &= 0.5 \end{aligned}$$

(Tổng quát trong khoảng này: $y(x) = 1(x) - 0 - 0 = x$)

3. Khi $1 \leq x < 2$ (ví dụ $x = 1.5$):

$$\begin{aligned}y(1.5) &= 1 \cdot \max(0, 1.5) - 2 \cdot \max(0, 0.5) + 1 \cdot \max(0, -0.5) \\&= 1 \cdot (1.5) - 2 \cdot (0.5) + 1 \cdot 0 \\&= 1.5 - 1.0 = 0.5 \\(\text{Tổng quát: } y(x) &= 1(x) - 2(x - 1) = x - 2x + 2 = -x + 2)\end{aligned}$$

4. Khi $x \geq 2$ (ví dụ $x = 3$):

$$\begin{aligned}y(3) &= 1 \cdot \max(0, 3) - 2 \cdot \max(0, 2) + 1 \cdot \max(0, 1) \\&= 1 \cdot 3 - 2 \cdot 2 + 1 \cdot 1 \\&= 3 - 4 + 1 = 0 \\(\text{Tổng quát: } y(x) &= 1(x) - 2(x - 1) + 1(x - 2) = x - 2x + 2 + x - 2 = 0)\end{aligned}$$

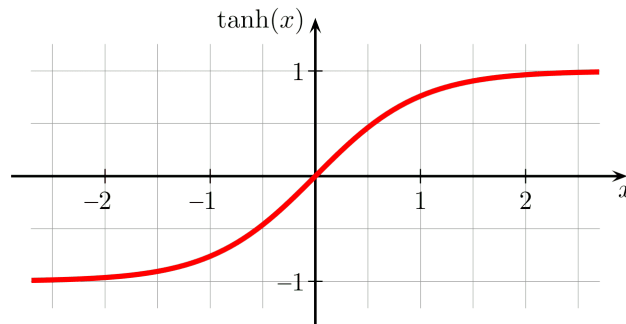
3 Ví dụ 2: Dừng Tanh (Hàm mượt)

Mục tiêu là cộng các "đường cong chữ S" (S-curves) để "nặn" ra một hình dạng mượt mà.

3.1 Định nghĩa hàm Tanh

Hàm kích hoạt Tanh (Hyperbolic Tangent) được định nghĩa là:

$$\tanh(z) = \frac{e^z - e^{-z}}{e^z + e^{-z}} \quad (4)$$

Hình 2: Minh họa đồ thị hàm Tanh

Giá trị của $\tanh(z)$ luôn bị chặn trong khoảng $(-1, 1)$.

3.2 Bài toán: Tạo "cục u" mượt

Chúng ta muốn tạo một hàm $y(x)$ bắt đầu từ 0, tăng mượt lên đỉnh, và giảm mượt về 0. Chúng ta dùng 2 nơ-ron ẩn.

$$f_1(x) = \tanh(5x + 5) \quad (\text{Nơ-ron 1, } c_1 = 1. \text{ Tâm tại } x = -1)$$

$$f_2(x) = \tanh(5x - 5) \quad (\text{Nơ-ron 2, } c_2 = -1. \text{ Tâm tại } x = 1)$$

Hàm cuối cùng $y(x)$ là tổng của chúng:

$$y(x) = \tanh(5x + 5) - \tanh(5x - 5) \quad (5)$$

3.3 Phân tích từng bước (Theo giới hạn)

Khi $x \rightarrow -\infty$:

1. Tại $x = -3$:

$$\begin{aligned}y(-3) &= \tanh(5(-3) + 5) - \tanh(5(-3) - 5) \\&= \tanh(-10) - \tanh(-20) \\&\approx (-1) - (-1) = 0\end{aligned}$$

2. Tại $x = -1$ (Tâm của S-curve thứ nhất):

$$\begin{aligned}y(-1) &= \tanh(5(-1) + 5) - \tanh(5(-1) - 5) \\&= \tanh(0) - \tanh(-10) \\&\approx 0 - (-1) = 1\end{aligned}$$

3. Tại $x = -0.5$ (Giữa "vai" và "đỉnh"):

$$\begin{aligned}y(-0.5) &= \tanh(5(-0.5) + 5) - \tanh(5(-0.5) - 5) \\&= \tanh(-2.5 + 5) - \tanh(-2.5 - 5) \\&= \tanh(2.5) - \tanh(-7.5) \\&\approx 0.987 - (-1) = 1.987\end{aligned}$$

4. Khi $x = 0$ (Tại đỉnh):

$$\begin{aligned}y(0) &= \tanh(5(0) + 5) - \tanh(5(0) - 5) \\&= \tanh(5) - \tanh(-5) \\&\approx (1) - (-1) = 2\end{aligned}$$

Khi $x \rightarrow +\infty$

5. Tại $x = 0.5$:

$$\begin{aligned}y(0.5) &= \tanh(5(0.5) + 5) - \tanh(5(0.5) - 5) \\&= \tanh(2.5 + 5) - \tanh(2.5 - 5) \\&= \tanh(7.5) - \tanh(-2.5) \\&\approx 1 - (-0.987) = 1.987\end{aligned}$$

6. Tại $x = 1$:

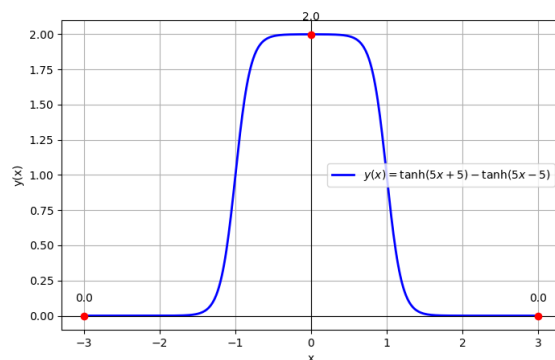
$$\begin{aligned}y(1) &= \tanh(5(1) + 5) - \tanh(5(1) - 5) \\&= \tanh(10) - \tanh(0) \\&\approx 1 - 0 = 1\end{aligned}$$

7. Tại $x = 3$:

$$\begin{aligned}y(3) &= \tanh(5(3) + 5) - \tanh(5(3) - 5) \\&= \tanh(20) - \tanh(10) \\&\approx (1) - (1) = 0\end{aligned}$$

Phân tích: Đối xứng hoàn hảo. Đồ thị bắt đầu "cong" xuống từ đỉnh.

Kết quả là một "cục u" mượt, phi tuyến được tạo ra bằng cách trừ hai hàm S-curves của \tanh .

Hình 3: Đồ thị 'cục u' từ hai hàm tanh

Tài liệu

- [1] GeeksforGeeks, *ReLU Activation Function in Deep Learning*, Available at: <https://www.geeksforgeeks.org/deep-learning/relu-activation-function-in-deep-learning/>, Accessed: 16 Nov 2025.
- [2] GeeksforGeeks, *Tanh Activation in Neural Network*, Available at: <https://www.geeksforgeeks.org/deep-learning/tanh-activation-in-neural-network/>, Accessed: 16 Nov 2025.